

Motion till riksdagen 2021/22:3514

av **Johan Hedin m.fl. (C)**

Våld i nära relation – ett samhällsproblem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och följa upp att de brister som framkommer i Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens interngranskning av det brottsutredande arbetet kring våld i nära relation åtgärdas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste säkerställas att uppklarandeprocenten av brott i nära relation ökar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att specialistkompetens inom brottsutredning av våld i nära relation och sexualbrott ska finnas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minimistraffet för grov fridskränkning/grov kvinnofridskränkning bör höjas från nio till tolv månaders fängelse och att maxstraffet bör höjas från sex till tio års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation ska ha relevanta kunskaper om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för att kartlägga varför våldsdödade i nära relation har fallit igenom samhällets skyddsnet trots kontakter med vård och myndigheter före våldsdådet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som är våldsutsatt och gör en anmälan om brott i nära relation ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra vad det nya kommunala ansvaret för att erbjuda vårdinsatser till våldsutövare innebär och att överväga initialt stöd för att säkerställa införandet av det nya åtagandet och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagreglera insatsen skyddat boende och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insatsen skyddat boende bör omfattas av tillståndsplikt och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer långsiktig och stabil finansiering av kvinno- och tjejjourerna och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppsökande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en samordnare i syfte att se över förutsättningarna för att skapa en nationell bostadskö för våldsutsatta och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att barnfridsbrottet får genomslag i bedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att psykiskt våld ska påverka bedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha bäring på frågor om vårdnad och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klargöra rättsläget när anklagelser om våld och övergrepp förs fram i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blivande domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över regelverket avseende bodelning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grov fridskränkning/grov kvinnofridskränkning och hedersbrott ska införas som undantag i rättegångsbalken avseende beslagsförbud i närståendefall och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om restriktionsdom vid återfall i brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elektronisk övervakning, s.k. fotboja, ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion samt inte kräva att det skett en överträdelse av ett kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera 2018 års lagändring om mer restriktiva regler för förordnande av målsägandebiträde i överrätt och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån Jämställdhetsmyndighetens kommande kartläggning se över systemet med skyddade personuppgifter och andra skyddsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för brott i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att kriminalisera kontrollerande beteende och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda proaktiva åtgärder för att avhålla personer med riskfaktorer från att utveckla ett våldsamt beteende och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värderingsarbete i förskola och i skola och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kön som hatbrottsgrund och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskapen kring våld och tvång i ungas nära relationer behöver öka och en eventuell negativ utveckling motverkas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och åtgärder för att motverka våld i nära relation bland äldre och att åtgärderna ska vara en viktig del i ett nationellt äldrehälsovårdsprogram och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor samt tjänstemän på kommuner och myndigheter ska utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grund- och gymnasieskolor ska upprätta handlingsplaner mot hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om den lag som ger en anknytningsperson möjlighet att stanna kvar i Sverige om förhållandet upphört på grund av våld eller andra allvarliga kränkningar är ändamålsenlig och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksdagen ställde sig under det gångna året bakom sju av de förslag som Centerpartiet förde fram i fjolårets kommittémotion om våld i nära relation. Däribland beslutade riksdagen bl.a. att anta en nollvision för våld och förtryck i nära relationer, samt sexualiserat våld. Ingen människa ska behöva leva i rädsla för att bli slagen eller utsatt för hot och fridskränkningar. I årets kommittémotion fortsätter vi arbetet att uppfylla denna målsättning genom att lägga ett antal nya skarpa förslag för att motverka våld i nära relation.

Våld i nära relation är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Problemet finns inom alla delar av befolkningen, inom alla samhällsklasser, alla åldrar och i olika typer av nära relationer, men drabbar på ett helt överskuggande sätt kvinnor. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) konstaterades 17 fall av dödligt våld där offer och förövare hade en parrelation under 2020. Fler än 300 kvinnor i Sverige har under de senaste 20 åren dödat av en person som de vid tidpunkten hade eller hade haft en nära relation till. För anmälda misshandelsbrott mot vuxna kvinnor 2020 var det vanligast

(80 %) att brottet begicks av en för brottsoffret bekant person. Samtidigt är mörkertalet mycket stort eftersom merparten av de som utsatts inte polisanmäler.

Den nationella omfångsundersökningen *Våld och hälsa* visade att var femte kvinna i Sverige någon gång under sitt vuxna liv hade utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av tidigare eller aktuell partner. Var femte kvinna uppgav också att de någon gång under sitt liv hade utsatts för allvarligt sexuellt våld.

I undersökningen *Våld och hälsa* framkom också en tydlig koppling mellan utsatthet för våld och fysisk och psykisk ohälsa senare i livet. Personer som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld står för en oproportionerligt stor andel av den psykiska och fysiska ohälsan. Annan forskning visar också att spåren efter att ha varit utsatt för upprepat våld i en nära relation kan liknas vid de spår som uppstår till följd av tortyr eller krigsupplevelser. Tre av fyra våldsbrott mot kvinnor äger dessutom rum i kvinnans bostad. Det innebär att den farligaste platsen för en kvinna, oavsett om hon är ung eller gammal, är hennes hem. En plats som borde vara fredad och trygg.

Mycket tyder på att mäns våld mot kvinnor har ökat under covid-19-pandemin, både nationellt och internationellt. FN:s organ UN Women gör uppskattningen att våld i hemmet har ökat med så mycket som 30 % runtom i världen under pandemin. De menar också att vissa länder har sett en femfaldig ökning av samtal till hjälplinjer för partner-våld sedan nedstängningen. Enligt Världshälsoorganisationen WHO ökade samtal till hjälplinjer i Europa med 60 procent redan under april 2020. Statistik från Brå visar att antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor ökade med fyra procent första halvåret 2020 jämfört med året innan. Samtidigt menar Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) att isolering leder till ökad våldsutsatthet samtidigt som det är svårare att söka hjälp när förövarens kontroll ökar. Det är dessvärre troligt att effekterna av pandemin, också när det gäller våld i nära relation, kommer att utgöra en samhällsutmaning som består under lång tid framöver. Att stoppa mäns våld mot kvinnor behöver därför vara en fortsatt prioriterad fråga. I det samlade arbetet behöver insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel ingå.

Samtidigt som antalet anmälda relationsbrott ökat har andelen brott som klaras upp minskat. Få anmälningar leder också till åtal. En interngranskning av Polis- och Åklagarmyndigheten rörande brott i nära relation, som publicerades under 2019, visade på behov av ett bättre utarbetat metodstöd, it-mallar, tillämpning av ”bästa arbetsätt” och enhetliga rutiner för att bättre motverka våld i nära relation. Interngranskningen visade också att, trots att det rör sig om allvarlig brottslighet, ledde få utredningar om brott i nära relation till åtal. Åklagarnas bevisvärdering i ärendena framstod också som allt för försiktig. Vidare användes tvångsmedel i förhållandevis låg utsträckning och under kort tid. Låg andel av sexualbrotten lottades in till åklagare via jour. Låg andel av de inledande förhören filmades och få brottsplatser dokumenterades med foto och film. Skador, eller frånvaron av skador på den misstänkte, dokumenterades också sällan. Alla dessa brister måste åtgärdas. Brott i nära relation är allvarlig och grov brottslighet och ska hanteras av de brottsutredande myndigheterna på samma sätt, med samma prioritet, resurser och noggrannhet, som annan grov och allvarlig brottslighet.

Uppklarandeprocenten av dessa brott måste öka. Fler fällande domar kräver att fler ärenden drivs till åtal. Givetvis ska hanteringen och uppkvarningen av brott i nära relation inte heller skilja sig åt beroende på var i landet brottet äger rum. Nollvisionen för våld och förtryck i nära relationer, samt för sexualiserat våld, ska gälla i hela landet. Det behov av specialistkompetens som utredningen av våld i nära relation och sexualbrott kräver måste därför finnas i hela landet.

Centerpartiet vill att minimistrafvet för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning höjs från nio till 12 månaders fängelse och att maxstrafvet höjs från sex till 10 års fängelse. Ändringen av straffsätserna ska ske skyndsamt eftersom det är angeläget att de grövsta fridskränkningssbrotten har samma straffsats som synnerligen grov misshandel. Ändringen är viktig för att säkerställa att även de grövsta fridskränkningssbrotten åtalas som just fridskränkningssbrott och inte som synnerligen grov misshandel. Att brotten benämns vid sitt rätta namn är viktigt både med tanke på brottsstatistiken och för att klargöra att våld i nära relation har ett lika högt straffvärde som annan våldsbrottslighet. Vidare bör brottsrubriceringen ”synnerligen grov” fridskränkning/kvinnofridskränkning införas. Den nuvarande straffskalan för fridskränkningssbrott går inte att tillämpa på de allvarligaste fridskränkningssbrotten. Det har betydelse eftersom det snedvrider statistiken och gör att fridskränkningssbrotten ser ut att vara färre än de egentligen är. Det har också betydelse för den allmänna rättsuppfattningen om de grövsta fridskränkningssbrotten inte benämns vid sitt rätta namn och inte ens har en straffskala som motsvarar deras allvarlighetsgrad. De riskerar då att uppfattas som mindre allvarliga brott än vad de är.

Att berätta om våld i nära relation eller sexualbrott är ofta starkt förknippat med skam och oro för hur andra ska reagera. Ett bra bemötande av polis, socialtjänst eller vårdpersonal är därför av avgörande betydelse för att den som utsatts ska orka anmäla ett brott och hålla kvar vid brottspåståendet. Ett bra bemötande har i många fall också en viktig funktion som en ögonöppnare för de brottsoffer som lever i en destruktiv relation och kan också vara avgörande för deras beslut att lämna relationen. Att utredande polis eller vårdpersonal gör en noggrann och korrekt utredning och dokumentation av skador har också stor betydelse för en eventuell rättslig process. Ändå beskriver många brottsoffer ett dåligt bemötande av polis och andra myndighetspersoner. Det är oacceptabelt. Det förekommer också att utredaren inte ens förhör den misstänkte gärningspersonen samtidigt som brottsoffret för våld i nära relation eller sexualbrott förhörs ingående vid upprepade tillfällen. Det kan från brottsoffrets sida upplevas som mycket smärtsamt att upprepat behöva gå igenom och återuppleva traumatiska och integritetskränkande händelser. Att upprepat behöva göra detta samtidigt som den misstänkta gärningsmannen inte förhörs kan också skapa förvirring och väcka tvivel om hur rättssamhället ser på uppgifterna. Brottsoffer måste bli bemötta på ett korrekt sätt, med tydlig information, empati och förståelse. De som i sin yrkesroll ofta kommer i kontakt med offer för våld i nära relation måste ha relevanta kunskaper, inklusive kunskap om den normaliseringsprocess som är en del av våld i nära relation, samt om den bakomliggande problematiken som gör att den våldsutsatta ibland väljer att ta tillbaka sin anklagelse. Relationsbrottsärenden är svåra att utreda och ställer sådana krav att brotten kan klassificeras som ett särskilt kompetensområde.

Många våldsutsatta söker vård i nära anslutning till utövat våld. Det är också klarlagt att många av de personer som sedermera mördas av närstående, före mordet har varit i kontakt med polisen, socialtjänsten, eller vården. Ibland har kontakten innefattat mycket tydliga och konkreta frågor som brottsanmälan eller annan insats mot våldet. Ibland har det istället varit fråga om mer otydliga rop på hjälp eller i vart fall en kontakt. Att så många av de som utsatts för dödligt våld i nära relation har varit i kontakt med myndigheterna före mordet ger en tydlig fingervisning om att de inte har fått den hjälp som de har behövt. Centerpartiet vill därför tillsätta en utredning som tittar närmre på varför dessa hjälpsökande och sedermera våldsdödade, har fallit igenom samhällets skyddsnet trots kontakt med myndigheter och vården. Samhället måste också på ett

självklart sätt trygga de personer som riskerar att fara illa av en våldsverkare. För att de som polisanmäler våld i nära relation ska kunna känna sig trygga vill Centerpartiet att den som är utsatt och gör en anmälan ska få brottsofferstöd inom ett dygn från polisanmälan.

För att förebygga våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är det angeläget att förändra beteendet hos våldsutövare. Enligt en förändring i socialtjänstlagen ska kommuner genom socialnämnden verka för att den som utsätter eller har utsatt en närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Centerpartiet vill att det tydliggörs vad det nya kommunala ansvaret att erbjuda vårdinsatser till våldsutövare innebär och att det övervägs vilket initialt stöd för införandet av det nya åtagandet som kommuner och regioner behöver för att stärka det arbetet – med de våldsutsattas trygghet i centrum.

I januari 2018 lämnade utredningen Ett fönster av möjligheter (SOU 2017:112) förslag om att insatsen skyddat boende bör lagregleras som en placeringsform för våldsutsatta vuxna och medföljande barn samt definieras och omfattas av särskilda kvalitetskrav och tillståndsplikt. Betänkandet remitterades, men regeringen har efter det inte återkommit med någon proposition. Centerpartiet har understrukt behovet av att regeringen skyndsamt lägger fram lagförslag på området. För att säkerställa insatsen skyddat boende och att insatsen inte ska vara avhängig var i landet den våldsdrabbade bor eller vilken verksamhet som bistår med insatsen är det angeläget att lagreglera, definiera och kvalitetssäkra insatsen skyddat boende. Det finns även anledning att utreda om skyddade boenden ska vara tillståndspliktig verksamhet för att exempelvis kunna garantera barns rättigheter.

Det är av största betydelse att personer som utsatts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinnojourer, skyddat boende och andra liknande verksamheter. De ideella jourerna har en unik erfarenhet och stor kompetens och är en viktig resurs i kampen mot våldet, men det är det offentligas skyldighet att trygga en långsiktig och mer stabil finansiering. Pandemin har ökat trycket ytterligare på landets jourer och för att våldsutsatta kvinnor och deras barn ska få det skydd de så väl behöver måste samhället säkerställa en stabil finansiering. Då behövs en mer långsiktig och stabil finansiering av kvinnojournernas verksamhet.

Centerpartiet har länge drivit på för bättre stöd till brottsoffer och att stödet ska vara likvärdigt i hela landet. Det behövs också en uppsökande verksamhet som kan fånga upp de som utsatts för sexualbrott och våld i nära relation och resurserna till denna typ av verksamhet bör öka. Detta gäller den uppsökande verksamheten inom såväl offentliga som privata aktörer såsom socialtjänst, bup, kvinnojourer och ungdomsmottagningar

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, som är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet, bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag. NCK arbetar för att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor och utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor. Att ge NCK ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag och långsiktiga förutsättningar är en viktig del i att säkerställa att alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, till exempel polis, jurister, socialsekreterare och läkare får en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet. NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor för de som är utsatta för hot eller fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Uppgiften är att lyssna och ge professionellt stöd så att den som är utsatt vet var det går att vända sig för att förändra

sin situation. Antalet samtal har ökat stort de senaste åren, men framförallt under pandemin, och det är viktigt att NCK får långsiktiga och erforderliga ekonomiska förutsättningar så att de kan möta det stora behovet av stöd. Det ska aldrig vara upptaget när en våldsutsatt kvinna tar modet och ringa.

När modet finns att äntligen lämna en destruktiv relation måste samhället stå redo. Att snabbt få tillgång till ett tryggt boende är en viktig del i att bygga upp sitt liv efter att ha lämnat sin föröväre. Centerpartiet vill därför tillsätta en utredning för att ge en myndighet (t.ex. Boverket) i uppdrag att tillsätta en samordnare i syfte att se över förutsättningarna att tillskapa en nationell bostadskö för människor som utsatts för våld så att dessa snabbt kan ges förtur till bostäder. Kön kan antingen upprättas genom avtal/samarbete med marknadens aktörer (kommuner, allmännyttan, privata fastighetsägare m.fl.) eller genom ett mer tydligt statligt ansvarstagande.

Barnets rätt att slippa våld, missbruk, samt allvarlig psykisk sjukdom eller omsorgsbrister måste alltid värderas högt och barn ska inte behöva bevittna våld mot en omsorgsperson. Centerpartiet har länge drivit på för att barnet i ett sådant läge ska anses vara ett brottsoffer i straffrättslig mening. Riksdagen har glädjande nog nu röstat igenom en sådan lag. Det innebär att den som utsätter barnet för att bevittna våld mot en närstående person också gör sig skyldig till ett brott mot barnet. Detta ska givetvis även ha bäring på frågan om vårdnad, boende och umgänge.

Även om det i förarbetena till lagstiftningen som rör vårdnad och umgänge med barn talas om att förekomsten av kränkningar också ska påverka bedömningen, så står det klart att psykiskt våld eller kränkningar i praktiken inte påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge med barn. Barn ska inte behöva utstå vare sig våld, psykiskt våld eller kränkningar och Centerpartiet föreslår därför en förändring av detta.

Om det är klarlagt att en förälder utsatt personer i familjen för våld, trakasserier eller andra kränkningar, måste detta ha bäring på frågor om vårdnad och umgänge. I de fall ett umgänge medför risk för våld, hot eller fridskränkningar antingen mot barnet eller mot den andra föräldern bör inte heller umgänge fastställas i dom eller beslut. Eftersom umgänge kan ske på olika sätt – ordinärt umgänge, övervakat umgänge, telefon- eller videosamtalsumgänge, umgänge genom e-post eller brev/kort – kan en form av umgänge anses medföra risker medan en annan form anses riskfritt. Prövningen ska alltid utgå från omständigheterna i det enskilda fallet. Förutsättningen är också alltid att ett umgänge ska vara i enlighet med barnets bästa och att umgänget alltid är till för barnet. Det är barnets intresse och behov av umgänge som ska tillgodoses, inte föräldrarnas. En förälder har inte någon absolut rätt till umgänge med sitt barn. Detta framgår idag av förarbetena men bör även lyftas in i lagtexten.

Centerpartiet har efterfrågat att lagstiftaren på ett tydligare sätt måste klargöra hur bedömningen ska se ut i de fall där anklagelser om våld och övergrepp förs fram i ett vårdnads-, boende- och umgänges mål. Regeringen har nyligen hörsammat denna begäran och tillsatt en utredning med detta uppdrag. Det är bra, inte minst eftersom det för närvarande pågår flera olika lagstiftningsprocesser som rör våld i nära relation, brott mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck. Det är viktigt att utfallet av dessa olika processer påverkar vårdnadsmålen på ett stringent sätt.

Centerpartiet har drivit på för att det ska finnas utredare med särskild kompetens om våld i nära relation och sexualbrott, inklusive sexköp/trafficking, i varje polisregion. Men även polis, åklagare, nämndemän och domare som hanterar sexualbrott mot vuxna och barn behöver få mer och bättre utbildning än idag för att vara väl uppdaterade i fråga om lagstiftning, forskning om reaktioner hos brottsoffer osv.

För många kan ekonomi vara en starkt bidragande orsak till att man stannar i en relation som man egentligen vill lämna. Den sammanflätade ekonomin kan i vissa fall också fortsätta att utgöra ett problem långt efter det att ett förhållande upphört. Vid en skilsmässa ska normalt en bodelning göras. Om parterna inte kommer överens om bodelningen kan en av dem eller båda ansöka hos tingsrätten om att en bodelningsförrättare ska utses. Bodelningsprocessen riskerar, trots att bodelningsförrättare tillsätts, under dessa omständigheter att bli lång och kostsam. En trilskande part kan förhåla processen i flera år. Under tiden kan den andra parten tvingas att leva i ekonomiskt trångmål, ha svårt att få bolån och tvingas lägga mycket tid och energi på att driva bodelningsprocessen framåt. Bodelningskostnaderna täcks inte av rättsskyddet i hemförsäkringen och omfattas inte heller av rättshjälp från staten. Att på olika sätt förhåla och försvåra en bodelning används därför idag i vissa fall som ett sätt att fortsätta utöva makt och kontroll över en tidigare partner. Det är oacceptabelt. Centerpartiet vill därför att regelverket för bodelning ses över. Bodelningsprocesserna måste bli snabbare och effektivare. En utredning bör tillsättas för att exempelvis se över om en bodelningsförrättare ska ges möjlighet att kalla parterna vid vite till bodelnings-sammanträde, om det bör införas en särskild bestämmelse om stupstocksföreläggande och anslutningsöverklagande i bodelningsprocesser, samt om det bör införas en eventuell begränsning av möjligheterna att föra särskild talan. Det behöver även ses över hur man kan stärka bodelningsförrättarens möjlighet att ta del av bankuppgifter. Vidare finns det anledning att utreda om möjligheterna att få ekonomiskt stöd för processkostnaderna ska ändras, samt hur fördelningen av processkostnaderna ytterligare skulle kunna användas för att effektivisera processen och motverka medveten förhållning av densamma.

Närståenderegeln innebär att de rättsvårdande myndigheterna inte får beslagta eller använda skriftliga (även video) meddelanden mellan närstående. Målsäganden har dock möjlighet att lämna samtycke till beslag och därmed avstå från det skydd för förtrolighet som förbudet avser. Centerpartiet vill se ett undantag i linje med det förslag som lades fram i utredningen Ett särskilt hedersbrott, som innebär att grov fridskränkning/grov kvinnofridskränkning och hedersbrott läggs in i uppräkningsdelen i 27 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken. Ett undantag för detta bör dock övervägas även för annan typ av grov brottslighet såsom gängrelaterad sådan. Vid återfall i brottslighet avseende våld i nära relation bör även läggas in möjligheten att utfärda en restriktionsdom, som exempelvis kan innehålla krav på elektronisk övervakning eller vistelseförbud.

Centerpartiet vill också att elektronisk fotboja ska kunna användas vid fler fall av kontaktförbud. När en person döms för våld i nära relation måste samhället också vara berett att slå vakt om den våldsutsatte. Utsatta ska skyddas redan från dag ett med den teknik som finns. Vi vill att elektronisk fotboja ska användas i samtliga fall av kontaktförbud där det kan fylla en funktion och vara obligatoriskt vid allvarligare brott i nära relation.

Ett målsägandebiträde ska som huvudregel bara ska vara förordnad till dess att tiden för att överklaga tingsrättens dom i målet hade löpt ut. Från denna huvudregel finns undantag som innebär att målsäganden har rätt till målsägandebiträde även i överrätt om vissa förutsättningar föreligger och målsäganden har behov av det. Under senare tid har det kommit signaler som tyder på att lagen kan ha fått allt för långtgående konsekvenser. Ett målsägandebiträde fyller många gånger en viktig funktion för målsäganden, inte minst i mål om sexualbrott, våld i nära relation eller hedersrelaterad brottslighet och

Centerpartiet förordar därför en utvärdering av 2018 års lagändring om förordnande av målsägandebiträde i överrätt.

I april 2021 uppdrog regeringen åt Jämställdhetsmyndigheten att genomföra kunskapshöjande insatser gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Centerpartiet anser att luckor i lagstiftningen skyndsamt måste täppas till och det övergripande syftet måste vara att återupprätta ett fritt liv för de våldsutsatta kvinnor som lever med olika former av skyddad identitet samt för deras barn. Även vuxna och barn som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är särskild drabbade.

Centerpartiet vill utreda förutsättningarna för att ett automatiskt kontaktförbud, eller ett utökat kontaktförbud, ska gälla i förhållande till våldsoffret vid fällande dom för brott i nära relation. Idag måste ett kontaktförbud överträdas för att den dömd ska behöva bära fotboja. Centerpartiet har länge påtalat det orimliga i detta. Om en gärningsman döms för ett allvarligt brott i nära relation, såsom misshandel, vill Centerpartiet att ett automatiskt kontaktförbud ska gälla.

Våld i nära relation handlar i huvudsak om makt, kontroll och dominans och om att bryta ner och allvarligt skada någons självkänsla. Det destruktiva mönstret börjar sällan med fysiskt våld, utan med kontrollerande beteende och psykisk misshandel. Den som utsätts får en kraftigt försämrad självbild och självkänsla, isoleras allt mer, kontrolleras i ökad grad och hindras i sin livsföring. Det kan handla om att partnern kontrollerar att man går direkt hem efter jobbet, att hindras från att gå på viktiga möten eller läkarbesök, tvingas tåla att ens telefon undersöks, att partnern tar kontroll över ens inkomst, att man begränsas i sina sociala relationer, samt ett ständigt återkommande budskap om att man är dålig och värdelös. Våldet normaliseras vart efter både för utövaren och den som utsätts. Detta kallas för normaliseringsprocessen och är ett särskilt utmärkande kännetecken för våld i nära relation. Gränserna förskjuts således gradvis för vad som kan anses vara normalt och acceptabelt både för våldsoffret och för förövaren. Det kontrollerande beteendet blir därmed starten på ett allt allvarligare makt-, kontroll- och våldsmönster. Ofta upplever också våldsoffret det kontrollerande och psykiska våldet som värre, i betydelsen mer nedbrytande, än det fysiska våldet. Centerpartiet vill därför utreda möjligheten att kriminalisera kontrollerande beteende. I Storbritannien finns redan en lagstiftning på plats sedan 2015 och har lett till att fler än 9 000 åtal väcktes under 2017–2018. Att kriminalisera kontrollerande beteende är också viktigt för att motverka hedersförtryck. Vi måste säkerställa att varje människa ska kunna känna sig fri och kunna leva det liv hon vill, fri från rädsla och förtryck.

Brå har studerat diagnosticerad psykisk ohälsa hos gärningspersoner vid dödligt våld (2020:7). Studien visar att det är ca sju gånger vanligare att gärningspersonerna har haft kontakt med psykiatrin året före brottet än vad det är under ett kalenderår i befolkningen. Vi vet således att många av de personer som sedermera utövar dödligt våld har haft kontakt med psykiatrin. Psykisk störning och tidigare våldsbrott är riskfaktorer för att utöva dödligt våld mot en partner. Tidigare upplevelser av våld – både eget utövande av våld men också att ha varit utsatt för våld, låg självkänsla, bristande skolgång och psykiatrisk problematik/psykisk ohälsa är andra riskfaktorer för att utöva dödligt våld i nära relation. Riskfaktorerna säger oss att det från samhällets sida både går att se varningssignaler och att vidta proaktiva åtgärder för att förhindra dödligt våld. Det är viktigt att sprida kunskapen om de riskfaktorer som ligger bakom våldsutövning i nära

relation. Kunskapen om dessa riskfaktorer gör det också möjligt att ställa rätt frågor och erbjuda stöd redan på ett tidigt stadium när en person är föremål för flera riskfaktorer. Att erbjuda stöd och insatser för att en riskdrabbad person inte ska utveckla ett våldsamt beteende är ett lika viktigt samhällsansvar som att erbjuda våldsdrabbade stöd. Verksamma och väl utarbetade proaktiva åtgärder har ett mycket stort värde både för att förhindra lidande, men också sett till samhällskostnader. Ändå diskuteras proaktiva åtgärder allt för sällan. Centerpartiet anser att en utredning bör tillsättas för att närmre klarlägga samhällets möjligheter att sätta in proaktiva åtgärder i de fall det föreligger riskfaktorer för att utveckla ett våldsamt beteende.

Våra attityder, normer och tankemönster formar samhället. Den insikten medför fantastiska möjligheter men också ett stort ansvar inte minst i fråga om vilka uppfattningar, normer och tankemönster vi för vidare till barnen. Kön är i huvudsak en social konstruktion som är historiskt, kulturellt och socialt föränderligt. En kultur som stödjer sexuell aggression och våld, sexistiskt språkbruk, sexuella trakasserier och objektifiering, ökar acceptansen för sexualbrott och våld. Det är därför av avgörande betydelse att arbetet med värderingar påbörjas redan på förskolan och sedan fortsätter under hela skoltiden. Inom ramen för januarisamarbetet säkerställde Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna att sex- och samlevnadsundervisningen blir obligatorisk på samtliga lärarutbildningar från och med hösten 2021 genom att införa ett nytt examensmål som tydliggör vikten av att alla lärare har en förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. Det är angeläget att även yrkesverksamma lärare ges kontinuerlig kompetensutveckling i sex- och samlevnad och att kunskap om våld i nära relation ingår.

Det finns många exempel på gärningsmän som begått allvarliga brott motiverade av hat mot kvinnor. Centerpartiet vill att kön införs som en hatbrottsgrund. Straffskärpningsgrunden kan komma i fråga för alla former av brott, såväl våldsbrott som förtalsbrott där brottsoffrets kön utgör motiv till brottet. Det är rimligt att kön, i likhet med exempelvis könsöverskridande identitet och sexuell läggning, kan utgöra grund för hatbrott. Införandet av kön som straffskärpningsgrund har också betydelse för att komma till rätta med det sexistiska näthat som begränsar kvinnors livsrum.

Mäns våld mot kvinnor börjar ofta med killars våld mot tjejer. I Sverige är frågan om våld i ungas nära relationer eftersatt ur forskningshänseende, vilket måste åtgärdas. Inte minst eftersom det idag finns flera signaler som tyder på att våld i nära relation mellan mycket unga personer ökar. Vissa ungdomsmottagningar har också slagit larm om att allt fler unga ger uttryck för problem till följd av hårdhänt sex. Antalet sexuella ofredanden mot unga kvinnor har också ökat i antal på ett mycket oroande sätt. Kunskapen kring våld och tvång i ungas nära relationer behöver därför öka och en eventuell negativ utveckling motverkas.

Forskning visar att även äldre kvinnor är särskilt utsatta för våld i nära relation. Vissa studier tyder på att så mycket som 16 procent av kvinnorna utsatts för någon form av våld efter att de fyllt 65 år. Detta är mycket allvarligt eftersom det rör sig om en känslig målgrupp. Medvetenheten om denna situation måste generellt sett öka i samhället och särskilt hos de brottsutredande myndigheterna och hos myndigheter och huvudmän som har mycket kontakt med äldre. Förebyggande insatser för att förhindra våld och övergrepp på äldre personer behöver vara en viktig del av ett program för att stärka äldre personers hälsa. Våld mot äldre personer bedöms vara ett folkhälsoproblem. En rapport från Brå anger att var femte kvinna över 74 år undviker att gå ut sena kvällar på grund av en känsla av otrygghet. Även äldre är utsatta för våld i nära relationer.

Förebyggande insatser för att förhindra våld och övergrepp på äldre personer behöver vara en viktig del av ett nationellt äldre hälsovårdsprogram.

En särskild form av våld i nära relation är det kollektivt legitimerade våld som följer vid hedersbrott och hederskultur. Ett stort antal personer i Sverige, många unga, både kvinnor och män, lever idag som hedersutsatta. Stödet för denna grupp har tidigare på många sätt varit otillräckligt och det är därför glädjande att Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna, inom ramen för januariavtalet, drev igenom ett antal viktiga lagändringar och flera nya lagar för att motverka olika former av hedersbrott och hedersförtryck. Det handlar bl.a. om heder som en särskild straffskärpningsgrund, införandet av nya brott i form av exempelvis ett barnäktenskapsbrott, barnfridsbrott och ett särskilt hedersbrott. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik. Bland annat har Sveriges kommuner och regioner (SKR) tillförts medel för att utöka sitt jämställdhetsarbete med fokus på heder. Länsstyrelserna har fått permanenta medel för regionala kunskapscenter om heder. Fem myndigheter som särskilt möter våldsutsatta har fått i uppdrag att öka upptäckten av våld och hedersutsatthet. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att fördela medel, kunskap och metodstöd till socialtjänsten och hälso- och sjukvården för att motverka våld och hedersbrott. Kriminalvården har också fått ökat ansvar för att bekämpa hederskultur bland sina klienter. Förstärkningar har även gjorts för att stärka forskningen och kunskapen om heder. Men mer behövs. Centerpartiet vill se en förbättrad samverkan mellan myndigheter i arbetet med att förebygga och upptäcka hedersproblematik och att yrkesverksamma som jobbar nära unga människor, tjänstemän på kommuner och myndigheter, samt personal inom skolan, inklusive förskolor, utbildas i hedersproblematik. Grund- och gymnasieskolor behöver upprätta handlingsplaner mot hedersförtryck.

Centerpartiet anser att uppskjuten invandrarprövning även fortsättningsvis ska vara utgångspunkten om en person kommer till Sverige från ett tredje land för att leva med en partner som man inte tidigare haft en relation med. Huvudregeln är, i likhet med andra tillståndsgrunder, att ett sådant uppehållstillstånd är tillfälligt och att uppehållstillståndet kan förlängas i det fall förhållandet består. Att uppehållstillståndet är knutet till anknytningspersonen i Sverige är en nödvändighet och en förutsättning för att uppehållstillstånd ska beviljas. Det kan dock leda till en beroendesituation. Centerpartiet anser därför att man bör se över om den lag som ger en anknytningsperson möjlighet att stanna kvar i Sverige om förhållandet upphört på grund av att man utsatts för våld eller andra allvarliga kränkningar, är ändamålsenlig.

Johan Hedin (C)

Linda Modig (C)

Malin Björk (C)

Per Schöldberg (C)

Ola Johansson (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Martina Johansson (C)

Jonny Cato (C)

Lars Thomsson (C)